

SLAVKO MILOSAVLEVSKI: DEMOKRÁCIA ÉS FORRADALOM

Slavko Milosavlevski: Revolucija i demokratija; Hronometar, Beograd, 1969, 208 oldal. Revolucija i demokratija, Ogljed od politička sociologija. Fordította: Jelena Macan-Čukić.

Tartalom: Glava prva: Teorijski prilaz; 1. Čovek, društvo i demokratija; 2. Građansko društvo i demokratija; 3. Diktatura proletarijata i proleterska demokratija. Glava druga: Istorijski okviri; 1. Pariska komuna; 2. Oktobarska revolucija; 3. Jugoslovenska revolucija i revolucije u drugim istočnoevropskim zemljama — A) Jugoslovenska revolucija, B) Revolucije u istočnoevropskim zemljama. Glava treća: Klasične institucije; 1. Skupštinski sistem; 2. Izborni sistem; 3. Lokalna samouprava i samoupravljanje; 4. Javna uprava, sudstvo i policija; 5. Komunističke partije; 6. Društveno-političke organizacije; 7. Javno mnjenje. Glava četvrta: Specifični problemi socijalističke demokratije; 1. Nacionalno pitanje; 2. Odnosi među socijalističkim zemljama. Glava peta: Sociološko-politički kriterijumi; 1. Društvena kritika; 2. Duhovno stvaralaštvo; 3. Obrazovanje masa; 4. Istorijske ličnosti. Beleška o autoru. Sadržaj.

A megvalósított forradalom, mint demokrácia — sokakat foglalkoztató kérdése ez szocialista valóságunknak. A demokrácia országonként másképp értelmezett, mint fogalom és mint a hatalom konkrét formája is.

Ezt a témakört elemzi Slavko Milosavlevski a Demokrácia és forradalom című politikai-szociológiai tanulmányában.

Az összes társadalmi viszonyok között leglényegesebbek a politikai viszonyok (melyek létrehozhatják a marx *homo politicus*-t) és mint azt a szerző kihangsúlyozza, „Ez a megállapítás nem mond ellent a gazdasági viszonyok jelentőségéről szóló marxista elméletnek, mivel a politikai viszonyokban, így vagy úgy, kereszteződnek az összes többi viszonyoknak (tehát a gazdasági viszonyoknak is) az elemei, akotói.” (U politikom odnosu, na jedan ili drugi način, ukrštaju se elementi, komponenti svih ostalih, pa i ekonomskih odnosa.)

A legtermészetesebb politikai viszony a demokrácia „állapota”. Ez a nézet felszínén volt már a régi görög filozófusoktól Rousseau-ig, és egészen napjainkig.

Kérdés az, hogy melyik társadalmi rendszer, hatalom, uralkodó osztály hogyan értelmezte.

A tanulmány első részében a szerző a polgári (tőkés) demokráciát analizálja.

— Hogyan definiálják a tőkés társadalomban fennálló gazdasági viszonyok a hatalmat?

A marxisták körében elterjedt egy nézet, miszerint a népi hatalom (demokrácia) gyakorlása ezekben az államokban csak formális, és hogy a hatalom egyének illetve kisebb csoportok kezében összpontosul, a gazdasági alap feletti hatalmukon keresztül. (Lemin: Állam és forradalom)

A szerző szerint helytelen ilyen kritikusan módon tagadni a polgári demokráciát, mivel „... a polgár — mint politikai szubjektum — évszázados harcban, kihasználva formális politikai jogait, létrehozott egy sor olyan intézményt,

amelyek megsokszorozzák a szerepét és hatását, ellenállva a hatalmat képviselő egyéneknek és csoportoknak”.

E rendszer természetesen nem lett egyből meghatározva, definiálva. Ma is találkozik még olyan politikai fórumokkal, amelyek a feudalizmusra jellemzőek (király, lordok háza, szenátus stb.) valamint az átmeneti (feudo-kapitalista) időszakból származó szavazás-korlátozással (a nők, vagyontalanok stb.).

Ismerteti a polgári társadalmi rendszer hatalmi formáit, intézményeit: parlament — kormány — politikai pártok — közvélemény — egyház.

A tanulmány második részében a proletárforradalom (és -diktatúra) valamint a demokrácia viszonyát taglalja.

Amennyiben a proletárforradalom „emíniens demokratikus mozgalom...”, mert céljai — az ember végleges felszabadítása — azzá teszik, és megvalósul, mint a széles tömegek mozgalma egy adott társadalmon belül, a forradalom el van árulva és megszűnik..., ha nem így folytatja.

Ez azt jelenti, hogy „a forradalom szükségszerűen előrelátja a demokráciát”.

Tehát, *forradalom = demokrácia.*

(A proletárforradalom a legszélesebb néptömegek uralkodását harcolja ki, teszi lehetővé.)

Az egyenlőség fennáll akkor is, ha a forradalom erőszakos, mivel „A proletariátus elméletileg, és a történelmi tények alapján is arra törekszik, hogy az első, döntő lépést a forradalomban békés úton tegye meg, minél kisebb anyagi és emberáldozattal. (Proletarijat i teorijski i istorijski nastoji da prvu odlučnu operaciju u revoluciji izvodi mirnim putem i sa što manje ljudskih žrtava, i materijalnih razaranja.) De a „...történelmileg túlhaladott osztály még van olyan erős, hogy az ilyen lépést megakadályozza, és a fejlődés kerekét jobban lassítsa, mint ahogy az történelmileg indokolt lenne.” (... Istorijski prevaziđena klasa ima još uvek snage da spreči takvu intervenciju i da uspori točak kretanja više, no što je istorijski nužno...)

A proletárdiktatúra nem azonosítható a diktatúra verbális jelentésével (erőszak). Megsemmisítés, de „nem az ember és történelmi értékek, anyagi kultúrák megsemmisítése”, hanem „az elavult társadalmi vívmányok, és ezek hatalmi intézményeinek megsemmisítése”.

Itt konkretizálható az előbb fölvetett különbség a demokrácia értelmezésében — Demokratikus berendezésű országokban (szocialista) ismert (volt) a proletárdiktatúra verbális értelmezése, amely már a szerző szerint „...eltávolodás a forradalomtól, megalázása annak.” Ha az ember nem válik homo-politicus-szá, az új társadalomban, nem marad „ügye” a forradalom, annak vívmányai, eltávolodik tőle. A hatalmi szervek, és (az akkor már) ál-demokratikus formák, eltávolodnak a munkásosztály közvetlen érdekeitől, és a forradalom = demokrácia = egyenlőség nem áll fenn. Ezért kell a munkásosztálynak olyan hatalmi eszközöket biztosítani önmagának, hogy a forradalom szerveit erősen kézben tartsa, hogy azok ne váljanak önállóvá, saját érdekeik képviselőivé.

Ha ezt sikerül biztosítani, a megvalósult forradalom és az öngazgatás közé szabadon oda lehet tenni az egyenlőség jelét. (Između revolucije, kada se ona konsekventno realizuje, i samoupravljanja bilo bi slobodno staviti znak jednakosti.) E fejtegetés alapján építi fel Milosavlevski a forradalom és demokrácia viszonyának analizését, történelmi visszapillantást is adva a Párizsi kommun — Októberi forradalom — Jugoszlávia forradalma — Keleti-típusú országok forradalmi — Kínai forradalom alatt történő eseményekről, rámutatva a forradalmakban jelentkező specifikus különbségekre, hangsúlyozva azt, hogy nem lehet „receptet adni” egy forradalom győzelemre viteléhez.

Ismerteti a szocialista demokrácia megvalósulását biztosító intézményeket és a proletárállam hatalmi szerveit, azok szerepét.

— Szkupstinal rendszer — Választási rendszer — Öngazgatás és lokális öngazgatás — Közigazgatás — Bíróság — Rendőrség — Kommunista pártok — társadalmi-politikai szervezetek — Közvélemény — mint az állam elhalásának fokát mutató tényezők.

(Érdekes a szocialista, és tőkés rendszer hasonló intézményeinek összehasonlítása.)

A nemzetiségi kérdés, mint a szocialista demokrácia alappillére, fontos szerepet kapott a tanulmányban.

„A megoldatlan nemzetiségi kérdés, illetve a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságának kérdése nemcsak hogy a bizonytalanság és a politikai konfliktusok forrása, ami már magában megnehezíti a demokrácia haladását, hanem közvetlenül mutatja azt, hogy a szocialista társadalom képtelen megoldani a demokrácia legfontosabb problémáját.”

Az utolsó fejezet foglalkozik a forradalom által létrehozott szellemi értékekkel. Hogyan jut kifejezésre a szocialista társadalom tagjának szellemi szabadsága a művészeteken, társadalombírálaton és a széles néprétegek képzésén keresztül.

E monográfiája 1967-ben látott először könyvalakban napvilágot (I. P. *Kultura, Skopje*)